

«Про деякі особливості проведення уроку музики в загальноосвітній школі та розвиток вокально-хорових навичок у дітей»

В статті розповідається про деякі особливості проведення уроку мистецтва у загальноосвітній школі, про роль вчителя у навчально-виховному процесі та розвиток вокально-хорових навичок у школярів.

Ключові слова: музика, вчитель, урок, вокально-хорові навички, звукоутворення, дикція, дихання.

Музика - це мова, якою спілкуються різні народи світу і яку добре розуміють. Музика допомагає дітям збагатитися духовно, зрозуміти що таке добро і краса, стати розумнішими, добрішими. І у цьому процесі непересічна роль особи вчителя – його таланту, ерудиції та інтелекту. У своїй роботі вчитель повинен поєднувати педагогічні знання та музичні здібності, а також керуватися основними морально-етичними принципами, а саме:

- постійне вдосконалення своєї педагогічної майстерності;
- відповідальне ставлення вчителя до своєї праці;
- педагогічна тактовність;
- знання історії музичного мистецтва, історії і теорії музики;

Робота вчителя музики в школі має важливе значення, адже разом з педагогічним колективом він формує основні якості особистості учнів:

світогляд, художній та музичний смаки, характер, залучає молоде покоління до пізнання кращих досягнень світової культури.

Урок музики покликаний виховувати музичну культуру учнів як складову частину їхньої духовної культури. Поняття музична культура містить у собі :

1. знання, навички і вміння, без яких неможливе засвоєння музичного мистецтва;
2. музичні та творчі здібності, які визначають успіх музичної діяльності;
3. морально-естетичні якості якими повинна володіти людина , а також музичний та художній смаки;

Основою виховання музичної культури школярів є розвиток сприймання музики. Це складний процес в основі якого лежить здатність чути і переживати музичний зміст, як художньо-образне відображення дійсності.

Сприймання музики – це єдність емоційного і свідомого компонентів. Розвиток у школярів вміння повноцінно сприймати музику здійснюється у двох, тісно пов'язаних між собою напрямках. Один із них – це здатність усвідомлювати роль і місце музики в житті людини, її багатство і різнобарвність. Другий напрямок передбачає розвиток музичного сприймання в цілому і окремих його компонентів, та здатність систематизувати отриманні музичні враження.

Наше сьогодення зумовило появу багатьох навчальних програм з музики для загальноосвітньої школи, однак спільним залишається одне завдання – вдосконалення методики проведення уроків музики, бо це основна форма музичного виховання школярів. Як урок мистецтва він має свою специфіку і спрямований передусім на розвиток емоційного сприйняття та музично-естетичного виховання учнів.

Тематична побудова програми з музики дає можливість досягти цілісності уроку. Однак не слід забувати про різноманітну музичну діяльність. Практика свідчить, що кожен вид музичної діяльності потребує певної методики його засвоєння. І майстерність учителя полягає в тому, як

він зуміє підпорядкувати різноманітну музичну діяльність (хоровий спів, слухання музики, музично-ритмічні рухи, гра на елементарних музичних інструментах, сольфеджування вправ) загальній темі. Відповідно, визначаючи тему уроку, варто виділяти основні етапи роботи на уроці:

1. загальна тема;
2. робота над піснею (з уточненням, що це: ознайомлення, розучування чи робота над виконанням пісні);
3. конкретний матеріал з музичної грамоти чи вправа для сольфеджування;
4. твір з розділу слухання музики та його аналіз;

Навчальну мету можна диференціювати в таких напрямках:

- робота над розвитком та удосконаленням вокально-хорових навичок;
- ознайомлення з новою піснею та продовження розучування;
- робота над фразуванням та художнім виконанням;
- ознайомлення з певним поняттям музичної грамоти, робота над виробленням навичок сольфеджування;
- розвиток активного сприймання музичного твору, вміння розрізняти елементи музичної мови, що використовуються для створення певного образу;

Виховна мета може мати конкретні завдання, відповідно до музичного матеріалу, що вивчається на уроці:

- виховання у дітей почуття патріотизму;
- виховання почуття товарищескості, поваги і любові до своїх батьків, рідних;
- виховання любові до рідного краю, до природи і її краси;
- виховання любові до музики, до народної пісні, до народних традицій;

Для успішного засвоєння уроку музики, як предмета, найбільше підходить комбінований тип уроку, коли сприйняття нового музичного матеріалу ґрунтується на раніше вивченому матеріалі. Тому уроки доцільно проводити за таким орієнтовним планом:

- 1. Організаційна частина (музичне вітання, озвучення теми уроку);**
- 2. Розспівування із освоєнням музичної грамоти;**
- 3. Розучування пісні (робота над художнім виконанням);**
- 4. Музично-ритмічні рухи та ігри;**
- 5. Слухання музики та її аналіз;**
- 6. Підсумок уроку та закріплення вивченого матеріалу;**
- 7. Завдання додому;**

Ці етапи уроку спрямовують діяльність учителя, на раціональне використання часу, але не позбавляють творчої ініціативи. Зокрема, вчитель може вносити зміни щодо послідовності етапів уроку.

Організація та проведення вокально-хорової роботи з дітьми позитивно впливає і на засвоєння учнями інших предметів загальноосвітнього циклу. Виконуючи з учнями окремі вокальні вправи, пов'язані з розвитком артикуляційного апарату, виробленням чіткої дикції під час співу, ми одночасно усуваємо деякі вади в розмовній мові учнів.

Основою розвитку вокально-хорових навичок у учнів є спів голосних звуків, вироблення єдиної манери їхнього утворення, чіткої вимови, що є запорукою якісного вокально-хорового звучання. З цією метою слід завжди нагадувати учням про основні правила співу:

- 1. під час співу корпус тримати рівно, не згинатися;**
- 2. голову тримати прямо, вільно, не опускаючи вниз і не закидаючи;**
- 3. стояти твердо на обох ногах, рівномірно розподіливши вагу тіла;**
- 4. сидіти на краєчку стільця, також спираючись на ноги;**
- 5. руки (якщо не потрібно тримати ноти) вільно лежать на колінах;**
- 6. сидіти, поклавши ногу на ногу, зовсім неприпустимо, бо таке положення ускладнює роботу м'язів живота при співі;**
- 7. дихання брати спокійно, але не посеред слова або фрази;**
- 8. співати легко без напруження;**
- 9. під час співу не кричати, домагатися красивого, виразного звучання;**
- 10. співаючи, чітко вимовляй слова;**
- 11. рот відкривати вільно, не співати крізь зуби;**

12. починати і завершувати спів одночасно з усіма (за жестом руки вчителя);
13. тривалий звук виспівувати повністю, зберігаючи його інтонаційну точність;
14. для досягнення злагодженого співу уважно прислухайтеся до співу друзів, які сидять поруч, намагайтеся злити свій голос із загальним звучанням;

Складним і важливим моментом у роботі з дітьми під час співу є вироблення правильного дихання, адже від цього залежить якість звучання, чистота інтонування. Треба привчити дітей до безшумного, спокійного, але водночас глибокого вдиху та раціонально видихати повітря, максимально перетворюючи його у звук, співати на опорі та контролювати дихання.

Виховання навичок співацького дихання тісно пов'язане з не менш важливим завданням – навчити дітей правильного звукоутворення. Першочергове завдання кожного вчителя – застерегти дітей від крикливого звуку, який створює неприємне враження, хибно позначається на самому голосі, спотворюючи його красу. Для правильного звукоутворення особливо важливим є спів голосних звуків. а, о, у, і, е.

Те чи інше поєднання голосних з приголосними в словах або складах має величезне значення для вокальної педагогіки. Голосні в поєднанні з сонорними звуками легше округлюються, пом'якшують роботу гортані, позиційно наближають звук.

Крім цього, з метою забезпечення безперервності звучання мелодії (кантилени), щоб приголосні не замикали звук, необхідно дотримуватися ще одного дуже важливого правила: приголосні, що стоять на кінці слова або складу, приєднуються в співі до подальшого складу, тим самим, створюючи умови для максимального виспівування голосних.

Спів а с а р е П а являє собою велику складність. Виховання навички співу без супроводу інструмента починають з виконання всім класом або хором уривків пісень та вправ без підтримки інструменту або голосу

педагога. Далі цей навик удосконалюється при співі без супроводу нескладних пісень: співають невеликі групи, окремі учні, потім можна переходити до співу більш складного матеріалу, зокрема, двоголосних творів.

Навчання співу в хорі починається з розуміння самими учнями найпростіших диригентських жестів, що показують вступ і зняття звуку. З перших занять на простих вправах і піснях виховуються ритмічний, динамічний і темпових види ансамблю. Вимога правильної дикції передбачає загальне однакове звучання всього хору. Далі робота над ансамблем продовжується на більш складному музичному матеріалі одно-, дво- і триголосних пісень, які треба співати разом, слухаючи звучання всього колективу.

Встановлено, що розвиток емоційності та формування вокально-хорових навичок тісно взаємопов'язані: емоційно забарвлений спів сприяє активізації ряду вокально-формуєчих процесів, впливає на співочу інтонацію. Емоційне відношення повинно виявлятися на всіх фазах розучування твору.

З перших кроків навчання необхідно звертати увагу дітей на якість звуку, вчити їх розрізняти гарний спів, цінувати його, свідомо прагнути до правильного виконання, аналізувати і оцінювати співочі досягнення і недоліки у себе і у інших. Ця здатність пов'язана з розвитком вокального слуху. Він і стає контролером правильного співочого виконання у всіх його проявах.

This article describes some of the features of the lesson of art in secondary school, the role of teachers in the educational process and the development of vocal and choral skills in students.

Key words: music, teacher, lessons, vocal and choral skills of sound, diction, breathing.

